

Preek over zondag 38 – het vierde gebod

- Schildwolde, 14 februari 2016
- Kees van Dusseldorp

Liturgie:

Thema: Jezus, Heer van de zondag!

Votum en zegen

Tussentijds 3:1,2,6*

Gebed

Lezen: HC zondag 38

Ps.110:2,5 [Wiekslag 5-8]

Lezen: Mark.2:23-3:6

Kol.2:16-3:4

Ld.221

Preek – 4^e gebod

Ps.108:1,2

Geloofsbelijdenis

Gz.28

Gebed

Collecte

Ps.4:3

Zegen

Gemeente van Christus

** wat is Gods doel met de zondag?

Het is vandaag een bijzondere dag. Het is vandaag ... zondag. Dat had je zeker nog niet gemerkt? Vast wel, maar heb je ook stilgestaan bij het bijzondere van deze dag? Het leven op zondag is voor de meeste mensen anders dan op de andere dagen van de week. En voor christenen al helemaal. Ze gaan naar de kerkdiensten. Maar daarbuiten hebben veel christelijke gezinnen zo hun eigen gewoonten ontwikkeld. Misschien neem je tijd voor een spelletje. Misschien eten jullie iets wat typisch voor de zondag is. Misschien heb je juist op zondag vaak bezoek. Misschien maak je een wandeling of doe je een middagdutje. Sommigen vinden het een heerlijke dag. Anderen vinden het knap saai.

De zondag heeft iets speciaals, wat met God te maken heeft. We zeggen dat we de zondag als een geschenk van God zien. Tegelijk is er juist over de zondag vaak discussie in een gezin of stijd in de kerk geweest. Om over de soms moeizame gesprekken over liturgie maar te zwijgen. Het is duidelijk dat in discussies en strijd de zondag niet tot zijn recht komt. Dan scheuren we het cadeau kapot, in plaats van dat we het uitpakken en ervan genieten. Wat is Gods doel met de zondag? Dat brengt je verder.

Ja, ik wil het graag vanmiddag met je over jouw zondag hebben. Bij het vierde gebod van Gods wet: 'houd de sabbat in ere'. De sabbat – de zaterdag – wordt in Gods wet een heilige dag genoemd, een rustdag, gewijd aan de Heer, waarop een mens niet mag werken of mag laten werken. Nu is onze zondag niet hetzelfde als de sabbat. De sabbat is voor ons in Jezus Christus vervuld en heeft daarmee een ander karakter gekregen. De bepalingen over de sabbat in het oude verbond kun je niet zomaar doortrekken naar de zondag. Wij vieren de zóndag als de dag van de Heer. De dag ná de sabbat, de dag van zijn opstanding. We hebben die als een feestdag en een rustdag van God ontvangen en vechten ervoor om dat zo te houden. Hoe de verhouding tussen sabbat en zondag precies ligt, laat ik nu even liggen. Er is veel verschil. Maar tegelijk kun je stellen dat onze zondag binnen de reikwijdte van het vierde gebod valt. En het lijkt mij niet verkeerd om het eens met je over jouw zondag te hebben. Of beter gezegd: ik zou je willen vragen om jouw zondag eens tegen het licht te houden. Komt dit geschenk van God tot zijn recht in jouw leven?

Heb je enig idee wat Gods doel is met de zondag? Klopt dat met de keuzes die jij maakt? Hoe is verhoudt de zondag zich tot de andere dagen van je leven? De zondag mag dan een bijzondere dag zijn. Het is nooit een geïsoleerde dag. Als je met je tong op je tenen het einde van de week hebt gehaald, is het heerlijk om een rustdag te hebben. Maar het risico bestaat dat je geen energie meer hebt om van de zondag wat te maken. Als je in de week niet zoveel contact met God hebt gezocht, is het fijn dat je er op zondag wel tijd voor hebt. Maar het risico bestaat dat je beleving van bijvoorbeeld de liturgie niet zoveel glans meer heeft. En als je op zondag opnieuw de ontmoeting met je Heer hebt gevierd, wat neem je daarvan mee naar de andere dagen van de week?

Genoeg vragen om over door te denken en door te praten. Ik wil hiervoor vanmiddag graag met je leren van Jezus. Hij noemde zichzelf de Heer van de sabbat. En Hij zei dat de sabbat er was voor de mens. Dat levert ons veel wijsheid over Gods bedoeling met de zondag.

**** sabbat is je leven ****

Het verhaal in de bijbel lijkt simpel. Jezus loopt op een sabbat over kleine paadjes door het veld. Zijn leerlingen plukken wat van het koren, wrijven dat fijn en eten dat op. Net zoals wij in het najaar tijdens een boswandeling wat bramen zouden plukken. Maar blijkbaar overtreden de leerlingen daarmee de regels. Jezus wordt erop aangesproken door de Farizeeën. Hij gaat met hen in discussie en legt uit, waarom de discipelen wel mogen doen, wat anderen niet mogen. Dat is het verhaal. Dat lijkt niet zo bijzonder. En toch gaat het om wezenlijke zaken. Het gaat hier om de vrede van je leven.

Dat kun je zien aan de Farizeeën. Wij denken: 'Wat een pietluttige mensen, dat ze over zulke kleine dingen vallen. Kom op zeg, het zijn toch maar menselijke regeltjes?' Maar dan doen we hen geen recht. Voor hen gaat het om leven en dood. Luister je naar God, of luister je naar jezelf? Volg je je eigen ideeën, of maak je die ondergeschikt aan de Heer? Zo iets is een conflict zeker waard. De discipelen overtreden maar niet de regeltjes, ze schenden de sabbat. De sabbat, dat zien de Joden als het unieke en meest kostbare geschenk van God aan zijn volk. Zoals wij Jezus Christus als het meest kostbare geschenk van God zien. Het geschenk van vrede en vrijheid. Het geschenk van ontspanning en verwachting. De sabbat, dat is je levensrust en levensdoel. Zo geeft de Bijbel het aan. Wie aan de sabbat knabbelt, die verspeelt zijn leven. Volgens de Farizeeën is dat het risico voor Jezus's leerlingen. Wij zouden zeggen: als je Jezus niet serieus neemt, als je niet naar de kerk komt, dan maak je riskante keuzes voor je eeuwig leven. Het is niet ten onrechte, dat de Farizeeën het hoog opnemen. De sabbat is je leven.

Markus heeft dit verhaal een bepaalde plaats gegeven in de opbouw van zijn boek. We lezen in dit stuk hoe de weerstand tegen Jezus groeit. Eerst was er een verlamde die vergeving kreeg. Daarna ging Jezus uit eten met smerige zondaren. Toen viel het de mensen op dat Jezus' leerlingen nooit meededen met het vasten. En nu volgt een overtreding van het sabbatsgebod. Dit is het breekpunt. Na dit conflict over de sabbat heeft Jezus zijn kansen verspeelt: de Farizeeën maken vanaf nu plannen om Hem uit de weg te ruimen.

De sabbat, dat is je leven. Wie aan de sabbat knabbelt, die verspeelt zijn leven. Wie er in de dienst aan God met de pet naar gooit, die speelt met zijn ziel en zaligheid. Op dat niveau staat het. Dat is het zeker een conflict waard. Het simpele verhaal laat zien dat het wel ergens over gaat. Het gaat om je levensrust en je levensdoel. Het gaat niet alleen over toen en daar. Je leert ervan voor je eigen leven. Voor je dienst aan God. Voor je kijk op de zondag. En op de Heer van de zondag.

**** het gaat om Jezus zelf ****

Als je weet hoe zuinig de Joden zijn op hun sabbat, dan snap je het bijzondere gewicht van Jezus' uitspraak: 'De Mensenzoon is heer en meester over de sabbat.' Jezus is het geheim van de vrede, de vreugde en de vrijheid. Daarom is de dag van de Heer, de zondag, ook voor ons van grote waarde.

De uitspraak van Jezus is een vreemd antwoord. De Farizeeën vragen: 'Waarom doe uw leerlingen iets dat op de sabbat niet mag?' En Jezus antwoordt: 'Ik ben de Heer van de sabbat.' Stel je voor dat je aan iemand zou vragen: 'Waarom houden uw jongens zich niet aan de snelheidslimiet?' En je krijgt als antwoord: 'Ik ben het hoofd van de politie hier.'

Dat gaat toch zomaar niet? Iedereen is toch gebonden aan de regels? Iedereen is toch geroepen tot gehoorzame dienst aan God? 'Inderdaad,' zegt Jezus, 'maar ik bepaal wanneer de regels van toepassing zijn. En ik weet welk doel ze hebben.' Dat mag alleen degene zeggen die de regels gegeven heeft.

Jezus bestrijdt dus helemaal niet dat zijn discipelen iets doen wat niet toegestaan is. Je eten mocht je op sabbat niet klaarmaken, dat moest je van tevoren gedaan hebben. Ook oogsten mocht niet op de sabbat, al is het maar een klein beetje. Bovendien moet ook de natuur op de sabbat tot rust kunnen komen. Wij denken misschien: Ach, is aren plukken, kapot wrijven en opeten nu echt zo fout. Maar Jezus geeft toe dat zijn discipelen de regels overtreden. Om het uit te leggen, vergelijkt Hij het met een uitzonderingssituatie. Daarvoor roept Hij David in herinnering, die eens met zijn mannen de heilige toonbroden hebben opgegeten, die alleen voor de priesters bestemd zijn. Dat was een uitzondering, omdat Davids' roeping toen belangrijker was dan de regels. En omdat de toonbroden zo dienden voor hun doel: de voortgang van de dienst van God. Jezus zegt dus, dat de discipelen met zo'n belangrijk werk bezig zijn, dat de sabbatsregels daaraan ondergeschikt zijn. Ze volgen immers de Heer van de sabbat.

'Ik ben de Heer van de sabbat.' Daarmee trekt Jezus alle blikken naar zich toe. Hij presenteert zichzelf als iemand met goddelijke volmacht. Het gaat om de persoon van Jezus zelf. Eigenlijk is het geen sabbatsconflict, maar een strijd om Jezus. Hij noemt zich de Heer van de sabbat. Hij is de vervulling van de sabbat. Hij is Gods grootste geschenk. Jezus vormt het geheim van de levensrust.

**** mijn dienst aan God draait om Jezus ****

Wat is Gods doel met de zondag? We lezen in dit verhaal wat Jezus zegt en doet op de sabbat. Ik geloof dat deze geschiedenis belangrijke lessen bevat voor Gods doel met de zondag. Zoals in de sabbat de geschenken van Jezus besloten liggen, zo geven die ook inhoud aan de zondag. Jezus is Heer van de sabbat. Dan is Jezus ook Heer van de zondag.

Jezus is Heer van de zondag. Dat betekent dat mijn leven voor God helemaal draait om Jezus de Christus. Het is een radicaal woord. Bij Jezus is het alles of niets. Hij mag zeggen wat ik moet doen en wat ik moet laten. Hij staat op nummer één. Wat mensen ook zeggen, wat ik zelf ook wel graag zou willen. Er is rond Jezus geen tussenweg mogelijk. In het geloof en de omgang met God staat Jezus Christus centraal. Vanuit de eerste dag naar alle andere dagen.

Je kunt toch geen andere conclusie trekken als Jezus zo duidelijk maakt dat de regels aan Hem ondergeschikt zijn. Voor de Farizeeën was dat onverteerbaar: Jezus stelt zich boven de wetten van Mozes. Dan ben je óf een dwaas óf de Zoon van God. Zij kiezen tegen. Maar die éne Farizeeër die zich later tot Jezus bekeert, die schrijft in zijn brief aan de Kolossenzen: 'De werkelijkheid is Christus. Alle menselijke geboden en regels zijn aan Hem ondergeschikt. Richt je leven dan op Hem.' Het is bij Jezus Christus alles of niets.

Mijn dienst aan God draait om Jezus Christus. Dat betekent dat Hij in mijn geloof centraal staat. Geloof begint niet met vertrouwen in Gods leiding of kracht om te leven. Er ligt nog iets onder: dat jij je verbindt aan Jezus Christus. Dat je je tot Hem bekeert. Dat Hij het mag zeggen in je leven. Dat je aan Hem verantwoording aflegt voor je keuzes. Dat je Hem

steeds zoekt. Met je fouten en schuld. Met je zorg en spanning. Met je verwarring en onzekerheid. Dat ik ook in de kerkdiensten erop gespist ben om de Heer te ontmoeten. 'Heer, u bent mijn leven. U hebt mij gered. Hoe kan ik u dienen in mijn leven? Wat is uw wil voor mij?' Voor die radicale keuze staan wij steeds. Dat kan betekenen, dat je leven gaat afwijken van wat mensen verwachten. Dat er weerstand komt, onbegrip, afwijzing of zelfs vervolging. Maar als Hij boven alles staat, dan is er geen tussenweg mogelijk. Mijn leven voor God draait om Jezus.

** dat geeft ruimte aan onze invulling **

Jezus is de Heer van de zondag. Dat betekent ook, dat ik ruim mag ademhalen. Hij is een Heer, die goed is voor zijn volgelingen en het goede zoekt voor zijn volgelingen. Die Heer is ook onze Verlosser. Het leven met God kan nooit tot een knellend korset worden, dat je de adem beneemt. Als dat toch gebeurt, gaat er iets grondig mis. Je mag met vrijheid en plezier nadenken over de invulling van de zondag. In biddend contact met je Heer.

Dat blijkt in de manier waarop de leerlingen met Jezus op reis zijn. Het gaat niet om een fijne wandeling op een zonnige zaterdag door het natuurschoon van de omgeving. Het gaat om een dienstreis, ze maken zakelijke kilometers. Maar de reis met Jezus mag wel goed zijn. Daarom mogen ze eten onderweg. Jezus zegt: 'de sabbat is er voor de mens, en niet de mens voor de sabbat'. Het doel van de sabbat was voor Israel: tot rust komen, ontspannen, de vrede weer vinden, even afstand nemen van je werk en vieren dat je bevrijd bent. De profeet Jesaja zegt, dat de sabbat een dag van vreugde moet zijn, een dag die je in ere houdt door je voeten rust te gunnen en geen handel te drijven. En Paulus schrijft: laat je niet opnieuw je vrijheid in Christus afnemen door allerlei geboden van mensen. Laat je niet weer tot slaaf maken. Die sabbat komt in Jezus tot vervulling. In Hem krijg je de rust, de blijdschap en de ruimte van je leven.

Als Jezus de Heer is, dan geeft dat ruimte. Gods geboden zijn er niet om je te knechten, maar om je vrijheid te beschermen. De dag van de Heer is er niet om het leven af te knijpen, maar om het tot bloei te brengen. Dat betekent een uitdaging. Om je rustdag te wijden aan de Heer. Om ruimte en plezier te vinden in de dienst aan de Heer. Wat vind je fijn in de manier waarop we de kerkdienst inrichten? Hoe kunnen we ervoor zorgen, dat iedereen hier met plezier komt? Kan Jezus zelf wonen in onze gesprekken? Zulke vragen zijn ook te stellen bij de invulling van de zondag. Hoe zorg je er in het gezin voor, dat de zondag een aantrekkelijke dag wordt? Een dag van echte vreugde? Niet om te concurreren met geweldige feesten. Maar wel om vorm te geven, dat het leven met de Heer goed is voor een mens. Geef je Jezus de plek die hem toekomt in jouw zondagsbesteding? Velen ervaren op dat punt verlegenheid. Echt ontspannen en genieten gaat niet zo gemakkelijk. Toewijding aan de Heer spreekt niet vanzelf. Maar als Hij de Heer van de zondag is, mogen wij ruim ademhalen in de dienst aan de Heer.

** dat verscherpt de claim **

Jezus is de Heer van de sabbat. Wie dat belijdt, kiest radicaal voor Jezus, die boven alle mensen en structuren en ontwikkelingen staat. Wie dat belijdt, ontvangt de ruimte van vrijheid en vreugde. Natuurlijk kun je hiermee aan de haal gaan. Om vrijheid voor jezelf te claimen. Om het luisteren naar Gods woord op afstand te houden. Om het breekijzer in de wet te zetten en naar maximaal persoonlijk plezier te streven. Als je er zo in staat,

heb je nog niet begrepen dat Jézus de Heer van de sabbat is. Want vervulling van een gebod is niet de afschaffing ervan. Het geeft een extra accent onder onze woorden en daden.

Hoe snel gebeurt het niet, dat je jezelf uitroept tot heer over jouw zondag. Ik doe wat goed voelt, en bepaal zelf wat ik fijn vindt. Als een regel mij niet uitkomt, beroep ik mij erop, dat het in dit geval op mij niet van toepassing is. Als ik geen zin heb om naar de kerk te komen, luchtig doe over mijn levensstijl en oppervlakkigheid toelaat in mijn omgang met God, nou ja, nood breekt wet, nietwaar? Menselijke regels mogen toch mijn vrijheid niet onder druk zetten? De sabbat is er toch voor de mens en niet omgekeerd? En zo kun je alles naar je hand zetten. Maar je hebt jezelf ondertussen uitgeroepen tot heer over je eigen leven. En dan ga je een grote stap verder dan de Farizeeën. Dat deden zelfs zij niet.

Nee, Jézus is de Heer van de sabbat. Daarmee wordt de betekenis van de rustdag aangescherpt. Die discipelen peinsten er niet over om alle voorschriften met de voeten te treden. Hun overtreding van het sabbatsgebod was geen lichtzinnigheid. Zij waren op dienstreis met de Heer Jezus. Om dat te kunnen volhouden, worden andere zaken daaraan ondergeschikt gemaakt. Je brengt het vierde gebod pas ten volle tot uitvoering, als je zo gehoorzaam bent aan de roeping van de Heer Jezus. Daarin zit de verscherping. God dienen is niet een zaak van de buitenkant. Het is nog veel meer een zaak van de binnenkant geworden. Met je hart gehoor geven aan Jezus Christus, dat geeft de vrijheid. Je invulling van de zondag, je aanwezigheid in de gemeente, je deelname aan de kerkdiensten: als je hart er niet bij is, of er niet helemaal achter staat, dan heb je nog wat huiswerk te doen. Trek niet de verkeerde conclusie: ik sta er niet van harte achter, dus doe ik niet mee. Maar stel de goede vraag: als ik er niet van harte achter sta, wat kan ik eraan doen om wél mijn hart erachter te krijgen?

Paulus schrijft: wie bij Christus hoort, is dood voor de wet. Wie bij Christus hoort, heeft zijn leven geborgen bij God. Bij Jezus begint het leven met God. Bij Christus groeit het inzicht hoe goed Gods wetten zijn voor de mens. Daar begint de bereidheid om de Heer te dienen in gehoorzaamheid. In die beslissing begint de verandering van je hart. Niet ik ben de heer, maar Hij is de Heer!

** en draagt een belofte van rust **

Jezus presenteert zichzelf als de Heer van de sabbat. Voor de Farizeeën een aanstootgevend woord. Voor de discipelen een bevrijdend woord. Voor ons een richtinggevend woord. Of jij Jezus in het hart van je zondag en in het centrum van je leven stelt. Omdat Hem die plaats toekomt. En omdat het leven bij Hem goed is. Want dat is de belofte in dit verhaal.

Als de sabbat ziet op de rust van het leven, dan vormt de Heer van de sabbat de garantie voor de rust. De sabbat is niet alleen een geschenk van God aan het Israël van vroeger. De sabbat heeft een diepe bedoeling: het ziet op de rust en de vreugde die God zijn kinderen wil geven. Tijdens ons leven hier op aarde blijkt dat een beetje in die dag van ontspanning en vrede. De dag om de vreugde en vrijheid in Christus te vernieuwen en te vieren. Dat is de diepe betekenis van onze zondag, hoe gebrekkig wij daar vaak ook aan toekomen, en hoeveel druk de samenleving ook op de zondagsrust legt. Maar de belofte

van de sabbat reikt over de grenzen van dit leven heen. Het ziet ook op de rust en ontspanning van het leven in de heerlijkheid, de eeuwige sabbat. De zondag is bedoeld als de paradijsdag van elke week. Dat mag je best wat waard zijn. Hoe leer je ooit verlangen naar Gods nieuwe wereld, als je de zondag ervaart als een saaie en vervelende dag?

Jezus is de Heer van de zondag. Dat is ook een bemoedigend woord. Erken Jezus als je Heer en Hij brengt je in de volle rust. Bij Hem komt je leven echt tot rust en zul je je eens echt kunnen ontspannen. Dan is je vermoeidheid, de gevolgen van je burn-out, de psychische druk, je handicap, de sociale problemen en de schijnbare zinloosheid van je leven verdwenen. Dan is er het leven in volledige vrede met God. Dan is er het leven in ongestoorde nabijheid van God. Dan komt het leven helemaal tot ontwikkeling. Dan komt ieder mens tot z'n recht. Die belofte draagt Jezus Christus bij zich. Ieder die Hem volgt, draagt ook zelf die belofte.

Wat is Gods doel met de zondag? We zijn in de leer geweest bij de Heer. De zondag is er voor de mens. En Jezus Christus is de Heer van de zondag. Om Hem kun je niet heen. Hij geeft alles wat je nodig hebt. Hij vraagt alles wat je hebt en bent. Hij belooft alles waarnaar je verlangt. De zondag is de dag van die Heer. Maak Hem dan ook de Heer van jouw zondag, ontvang zijn nabijheid om te genieten van het goede, en zoek in Hem de genade van de Vader. Elke zondag kun je dat oefenen en mag je dat weer opnieuw ontvangen. De dag van de Heer.

Amen